

7.3.2002

493/2/01

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Juha Haapamäki

LAIMINLYÖNTI TELEVALVONTAPÖYTÄKIRJOJEN LAATIMISESSA

1
ASIA

Apulaisoikeusasiamies Jaakko Jonkka tarkasti 16.8.2000 Raaseporin kihlakunnan poliisilaitoksen. Tuolloin ilmeni, että poliisilaitoksella oli vuosina 1998 - 2000 käytetty lukuisia kertoja televalvontaa, mutta toimenpiteistä ei ollut laadittu pöytäkirjoja kuten laki edellyttää.

Apulaisoikeusasiamies Jonkka otti eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännön 4 §:n nojalla asian tutkittavakseen omana aloitteena.

3
RATKAISU

3.1
Oikeusohjeet

Pakkokeinolain 5a luvun mukaan tuossa luvussa tarkoitettujen pakkokeinojen - siis myös televalvonnan - käytöstä on laadittava pöytäkirja. Pöytäkirjan tarkemmasta sisällöstä on säädetty esitutkinnasta ja pakkokeinoista säädetyn asetuksen 25a §:ssä.

Sisäasiainministeriön 7.1.1998 antaman määräyksen (dnro 1/98) mukaan tutkinnanjohtajan on ilmoitettava sisäasiainministeriölle tuomioistuimen ratkaisusta, joka koskee televalvontaa. Ilmoitus on tehtävä kahden viikon kuluessa siitä, kun asia on käsitelty tuomioistuimessa. Edelleen tutkinnanjohtajan on toimitettava sisäasiainministeriölle televalvontaa koskeva pöytäkirja kuukauden kuluessa siitä, kun pakkokeinon käyttö on päätetty taikka sen täytäntöönpanosta on luovuttu.

Pöytäkirjat toimitetaan sisäasiainministeriölle erityisesti siksi, että pakkokeinolain 5a luvun 15 §:n mukaan ministeriö valvoo tuossa luvussa tarkoitettujen toimenpiteiden suorittamista. Ministeriö antaa vuosittain eduskunnan oikeusasiamiehelle kertomuksen telekuuntelun ja -valvonnan sekä teknisen kuuntelun käytöstä.

3.2
Kannanotto

Raaseporin kihlakunnan poliisilaitoksella toimitetuissa esitutkinnoissa oli saatu käräjäoikeudelta televalvontaan vuonna 1998 2 lupaa, vuonna 1999 12 lupaa ja vuonna 2000 (ennen apulaisoikeusasiamiehen tarkastusta) 15 lupaa. Kaikkiaan lupia oli 29, joista selvityksen mukaan 10 lupaa

ei ollut tarvinnut käyttää. Kaikissa tapauksissa tutkinnanjohtajana oli komisario A.

Mistä näistä televalvonnoista ei ole laadittu pöytäkirjaa. Ne on laadittu vasta apulaisoikeusasia-miehen tarkastuksen jälkeen, kun asia tuli ilmi.

Kun pöytäkirjoja ei ole laadittu, ei A luonnollisesti ole toimittanut niitä sisäasiainministeriölle edellä kohdassa 3.1 mainitussa määräyksessä säädetyssä määräajassa - tämä on tapahtunut vasta syyskuussa 2000. Komisario A totesi puhelimitse kuultuna, että hän ei myöskään ole ilmoittanut televalvontaa koskevista kärkeäoikeuden päätöksistä ministeriölle, kuten edellä mainittu määräys olisi edellyttänyt.

Nämä laiminlyönnit ovat johtuneet siitä, että komisario A ei ole havainnut pakkokeinolain 5a luvun 8 §:n edellyttävän, että televalvonnasta laaditaan pöytäkirja. Pöytäkirjan laatimisvelvollisuus käy ilmi myös esitutkinnasta ja pakkokeinoista säädetyin asetuksen 25a §:stä ja kohdassa 3.1 mainitusta sisäasiainministeriön määräyksestä.

Jotta virkamies voi hoitaa virkaansa asianmukaisesti, tulee hänen olla selvillä virkansa hoitoa koskevista säännöksistä. Tässä tapauksessa komisario A ei ole perehtynyt riittävän huolellisesti televalvontaa koskeviin säännöksiin. Vaikka en epäilekään komisario A:n suurta työmäärää, se ei ole hyväksyttävä peruste laiminlyödä säännöksiin tutustuminen.

Menettelyn moitittavuutta arvioitaessa olen ottanut huomioon, että siitä ei nähdäkseni ole aiheutunut kenellekään vahinkoa tai haittaa eikä sillä ole vaarannettu kenenkään oikeusturvaa. Kysymys on enemmänkin televalvonnan käytön valvonnan toimivuudesta ja uskottavuudesta. Tältä osin totean vielä seuraavan.

Lainsäätäjä on katsonut tarpeelliseksi järjestää televalvonnan käytön (muiden pakkokeinolain 5a luvun pakkokeinojen ohella) valvonnan erityisjärjestelyllä, joka käy pääpiirteissään ilmi kohdasta 3.1. Kun sisäasiainministeriö saa olennaisen osan tiedoistaan sille toimitettavista televalvontapöytäkirjoista, on valvonnan kattavuuden kannalta kestävämpiä, mikäli näitä tietoja ei ministeriölle aina toimiteta. Paitsi että ko. tiedot jäävät saamatta, herättää nyt käsillä olevan kaltainen tapaus yleisemminkin epäilyn ministeriön valvonnan kattavuudesta ja tehokkuudesta.

Apulaisoikeusasiamies Jonkka on kiinnittänyt vuonna 2000 yleisemmällä tasolla huomiota pakkokeinolain 5a luvussa tarkoitettujen pakkokeinojen valvontajärjestelmän ongelmiin. Sisäasiainministeriö on myöntänyt valvonnassa olevan parantamisen varaa ja se onkin ryhtynyt toimenpiteisiin.

Nykyään myös televalvontaluvat välitetään keskitetysti keskusrikospoliisin kautta, joten nyt esille tulleet kaltaiset tapaukset tulevat nopeasti ilmi. Myös mm. koulutusta on lisätty, minkä lisäksi ministeriö antaa uuden määräyksen telepakkokeinojen käytöstä. Muutoinkin telepakkokeinojen käytön valvonnan epäkohtia on pyritty korjaamaan monipuolisilla toimenpiteillä.

3.3

Toimenpiteet

Saatan komisario A:n tietoon käsitykseni hänen lainvastaisesta menettelystään. Tässä tarkoituk-

sessä lähetän hänelle tämän päätökseni. Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni tiedoksi myös Raaseporin kihlakunnan poliisipäällikölle ja sisäasiainministeriön poliisiosastolle.

Kun otetaan huomioon edellä kohdassa 3.2 todetut sisäasiainministeriön toimenpiteet, asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.